

## ԿՐՕՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

**Տ. ԽԱԺԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ՝  
ԽՕՍՈՒԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ  
Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ  
(8 նոյեմբերի, 2015 թ.)**

*Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամեն:*

Մենք, որպէս Հայ Եկեղեցւոյ գաւակներ, առիթը կ'ունենանք մեր հաղորդակցութիւնը առաւել զօրացնելու մեր Տէր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի հետ, նաեւ իրար հետ՝ իբրեւ նոյն ընտանիքի՝ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ գաւակներ: Այսօրուայ սուրբ եւ անմահ Պատարագին մեր մասնակցութեամբ այս Սրբութիւն Սրբոցում՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում, առիթը կ'ունենանք մեր երախտագիտութիւնը յայտնելու Տիրոջը, որ հնարաւորութիւն ընձեռեց հայ ժողովուրդի մշակութային ժառանգութեան յաւերժական ակունք Էջմիածնի այս սրբազան խորաններուն ներքոյ հաւաքուած՝ աղօթելու Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Հայրապետի գահակալութեան 16-րդ տարեդարձին առիթով, մեր երախտագիտութիւնը, շնորհակալութիւնն ու շնորհաւորանքները յայտնելու Վեհափառ Հայրապետին անցնող 16 տարուայ ընթացքին արձանագրուած բազում իրագործումներու համար, որոնց շնորհիւ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին՝ առաւել զօրացած մեր այս օրերուն, կը շարունակէ իր առաքելութիւնն ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի: Աղօթքի եւ հոգեւոր խորհրդածութեան այս պահուն մենք՝ Հայ Եկեղեցւոյ գաւակներս, կը վերլիշենք այն իրողութիւնը, որ հայ ժողովուրդի մշակութային ժառանգութիւնը նախ եւ առաջ քրիստոնէական է իր խորքով եւ իր էութեամբ՝ հիմնուած եւ հաստատուած պատմութեան հրաշալի երկու իրադարձութիւնների վրայ: Առաջինը տեղի ունեցաւ Բերդէիէմի խոնարհ

մտորին մէջ, երբ ատլի քան երկու հազար տարի առաջ Աստուծոյ Միածին Որդին ծնունդ տուց՝ փրկելու ողջ մարդկութեանը: Այդ հրաշալի իրողութիւնը փոխեց համայն մարդկութեան պատմութիւնը: Երկրորդը տեղի ունեցաւ ճիշտ այստեղ՝ 1714 տարի առաջ, երբ Քրիստոս համայն հայութեանը յայտնուեցաւ Լուսաւորչի տեսիլքով, եւ այդ պահուն հայր ուխտեց հետեւիլ եւ աշակերտիլ Քրիստոսին՝ իբրեւ Տէր եւ Փրկիչ, իբրեւ ճանապարհ ու ճշմարտութիւն: Ազգի եւ Քրիստոսի հաւատքին միաւորումը ծնունդ տուաւ հայ քրիստոնէայ այն հարուստ մշակոյթին, որ, փառք Աստուծոյ, մենք՝ հայ ժողովուրդի գաւակներս, կը վայելենք մինչ մեր օրերը:

Մեր աւանդութեան մէջ հոկտեմբերը կը հռչակենք հայ մշակոյթի ամիս, քանզի ըստ Հայ Եկեղեցւոյ տօնացոյցի՝ այս ամսուայ ընթացքին կը տօնախմբենք Սրբոց Թարգմանչաց տօնը: Այդ տօնի առիթով կը վերջիւնենք մեր Ս. Մեսրոպ վարդապետը, որ այդ օրերու Հայրապետի՝ Ս. Սահակ Պարթեւի քաջալերանքով ու օրհնութեամբ ստեղծեց հայոց տառերը: Ս. Մեսրոպ Մաշտոցը, իր շուրջը համախմբելով հայ հոգեւորականներին, Աստուծոյ խօսքը՝ Աստվածաշունչը, թարգմանեց հայերէն:

Ե. դարասկիզբը մեր պատմութեան ամենաճակատագրական, քաղաքական իմաստով ամենէն դժուարին շրջաններէն մէկն էր. Հայաստանը բաժնուած էր, եւ հայ ժողովուրդը չունէր միասնական միջոց մը՝ արտաքին ոյժերի դէմ պայքարելու համար: Ահաւասիկ, այդպիսի ճակատագրական պահուն Մեսրոպ վարդապետ, իր շուրջը հաւաքելով թարգմանչաց վարդապետաց սերունդը, ստեղծեց հայոց գիրը, որի միջոցաւ հայր կարողացաւ ոչ միայն հոգեւոր, այլ նաեւ ազգային իմաստով զգալ միասնականութեան ոյժը: Քրիստոս, հաւատք, հայրենիք, ազգ եւ ազգային ինքնագիտակցութիւն՝ միաւորուած, քով քովի եկած, կազմեցին հայոց ինքնութիւնը: Այդ ոգին է, որ Ե. դարուն տուաւ ոյժ Վարդան գօրավարին, մեծն Ղևոնդ Երեցին ու նրանց հետեւող հայ ժողովուրդի գաւակներուն՝ ըսելու եւ յայտարարելու հսկայ պարսիկ ոյժին դէմ, թէ «մեր հաւատքէն ոչ մէկ ոյժ մեզի չի կրնար բաժնել» (Հռոմ. Ը. 35): Այս յայտարարութեան հիմքը հայ ժողովուրդի ինքնութեան գիտակցութենէն կը բխի, եւ, փառք Աստուծոյ, Ոսկեղարու այդ առաքելութիւնը Հայ Եկեղեցւոյ միջոցաւ շարունակական մնաց մեր ժողովուրդի կեանքում՝ թե՛ հայրենի սահմաններու մէջ, թե՛ Սփիւքում: Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին եղաւ ռահ-վիրան՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան ղեկավարութեամբ եւ առաջնորդութեամբ՝ պահելու ու պահապանելու այդ ոգին: Մեր պատմութենէն



Անունք, որ 100 տարի առաջ իրենց հաւատքին, իրենց հայրենիքին համար նահատակուեցան, արդէն իսկ այդ պահուն ընդունուած էին Աստուծոյ արքայութեան մէջ (Խաժակ արք. Պարսամեան)



Հայ ժողովուրդը առաջինն էր, որ ունեցաւ իմաստութիւնը հասկնալու  
և ըմբռնելու Քրիստոսի հաւատքին խորհուրդը (Խաժակ արք. Պարսամեան)



Սկւռայի մասանց պահարան, ԺԳ. դար

գիտենք, որ Հայոց հայրապետները եղան առաջնորդներ, ղեկավարներ, որ այդ ոգին առողջ, կենդանի ու յաւերժական մնայ:

Վեհափա՛ն Տէր, փառք կու տանք ատ Աստուած, որ 'Դուք' արժանաւոր յաջորդը Լուսաւորչին, արժանաւոր յաջորդը մեր երջանկայիշատակ հայրապետներուն, կը շարունակէք այդ առաքելութիւնը. անցնող 16 տարուայ ընթացքին մենք կը տեսնենք, թէ ինչպէս Ձեր իմաստութեամբ, տեսլականով ու անձանձրոյթ աշխատանքով կ'իրականանան այն բոլոր սքանչելի ծրագրերը, որոնց շնորհիւ ոգին Մեսրոպ Մաշտոցի, Ոսկեղարու, հայոց ինքնութեան կը պահպանուի հայ ժողովուրդին կեանքէն ներս:

Բնականաբար, գիտենք, որ կան դժուարութիւններ ու մարտահրաւերներ: Վեհափա՛ն Տէր, Ձեր յարատեւութեամբ եւ խորունկ իմաստութեամբ, աշխատասիրութեամբ կը ջանաք ցոյց տալ Հայ Եկեղեցւոյ սպասաւորներուն՝ ինչպէս յաղթահարել այդ դժուարութիւններն ու առաջնորդել Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին դէպի առաւել գորացում, առաքելութեան տարածում ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի: Վեհափա՛ն Տէր, Ձեր հայրապետութեան օրերուն էր, որ 2001 թ. ողջ հայ ժողովուրդն ու Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին տօնախմբեցին 1700-ամեակը Հայոց մեծ դարձին: Այդ առիթով կազմակերպուած տարաբնոյթ հանդիսութիւնները, բազմաթիւ արարողութիւնները այստեղ՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում, հայրենիքին մէջ և արտասահմանում հայ երիտասարդ սերունդին մէջ առաւել խորացուցին հայկական ինքնութիւնը: Երիտասարդ սերունդն սկսեց առաւել հպարտանալ սեփական պատմութեամբ, քանզի համայն աշխարհը ծանօթացաւ ու գիտցաւ, թէ հայ ժողովուրդը առաջինն էր, որ ունեցաւ իմաստութիւնը հասկնալու և ըմբռնելու Քրիստոսի հաւատքին խորհուրդը այնպիսի ժամանակաշրջանում, երբ այդ կրօնքն ու հաւատքը կը հալածուէր աշխարհի ամեն կողմում: Եւ, ահաւասիկ, մի փոքր ժողովուրդ ըմբռնեց այդ հաւատքի խորութիւնը, ունեցաւ իմաստութիւն այդ հաւատքն ընդունելու. այս գիտակցութիւնը մեր երիտասարդ սերունդին մէջ ինքնավստահութիւն ստեղծեց:

Վեհափա՛ն Տէր, այս տարի՝ Հայոց ցեղասպանութեան 100-ամեակի առիթով, տեղի ունեցան եւ դեռեւս կ'ունենան շատ ու շատ միջոցառումներ, արարողութիւններ ի Հայաստան և ի սփիւռս աշխարհի. Ձեր ղեկավարութեամբ ու նախագահութեամբ տեղի ունեցան աննախընթաց արարողութիւններ՝ Վատիկանում Սրբազան Պապի հետ միատեղ, Անգլիոյ մէջ՝ Քենթրբերիի Մայր Տաճարում, Վաշինգտոնում եւ Մոսկուայում, ուր մասնակցեցին պետական անձեր ու հոգեւոր պետեր: Ապրիլի 23-ին Ձեր

իմաստուն ցուցումներով տեղի ունեցաւ մեր Եկեղեցու այս վերջին շրջանի կարեւորագոյն իրադարձութիւնը, և սքանչելի, խորհրդաւոր, հուզիչ արարողութեամբ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում սուրբեր հոգակուեցան Հայոց ցեղասպանութեան նահատակները: Մեր ժողովուրդն այդ արարողութեամբ առիթ ունեցաւ հասկնալու եւ ըմբռնելու, թէ անոնք, որ 100 տարի առաջ իրենց հաւատքին, իրենց հայրենիքին համար նահատակուեցան, արդէն իսկ այդ պահուն ընդունուած էին Աստուծոյ արքայութեան մէջ եւ Տիրոջ համար անոնք սուրբեր էին:

Վեհափառ Տէր, Ձեր առաջնորդութեամբ ու ղեկավարութեամբ մեզ ու մեր ժողովուրդին տուիք պատեհութիւն այս կարեւոր ճշմարտութիւնն ըմբռնելու, հասկնալու եւ անով խանդավառուելու: Ձերդ Սրբութիւն, երախտապարտ ենք, որ այդ կարելիութիւնը Դուք մեր Եկեղեցոյն եւ մեր ժողովուրդին շնորհեցիք: Այո՛, այսօր ալ կան շատ ու շատ մարտահրաւերներ. Վեհափառ Տէր, առիթ ընծայեցիք, որ այդ մարտահրաւերներու առջեւ մենք, ինչպէս Ցեղասպանութեան նահատակները, ետ չերթանք, չուրանանք մեր ինքնութիւնը, չուրանանք մեր հաւատքն ու հայրենիքը: Երախտապարտ ենք Ձեզ, քանզի կ'զգանք Ձեր ոգին եւ կը տեսնենք ձեր իմաստութիւնը. կ'ընդարձակէք Հայ Եկեղեցոյ սահմանները տարբեր շինարարութիւններով, սակայն գիտենք, որ շինարարութիւնը Ձեր հիմնական առաքելութիւնը չէ, կ'զգանք, որ այդ միջոցաւ կ'ուզէք շարունակել Լուսաւորչի կանչը՝ ըսելով. «Եկէ՛ք միատեղ շինենք, հայ ժողովուրդի գաւակներ, Լոյսի Խորանը»:

Վեհափառ Տէր, այսօր՝ Ձեր գահակալութեան 16-րդ տարեդարձի առիթով, բոլորս աղոթում ենք, որ Տէրը Ձեզ ամուր եւ զօրաւոր պահէ, Ձեր այդ յարատեւութիւնը մշտապէս մնայ, այդ ոգիով շարունակէք առաջնորդել Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին: Այսօր այստեղ հաւաքուած հոգեւորականները, միաբանները Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի եւ մեր ժողովուրդի գաւակները՝ իբրեւ Ձեր հոգեւոր գաւակներ, միասին կ'երգեն.

**Ամէն Հայի սրահց բխած,  
Լսի՛ր այս ձայն, ո՛վ Աստուած.  
Երկար կեանք տուր Հայրապետին,  
Երկար օրեր Հայոց Հօր.  
Տէ՛ր, անսասան պաշիր Դու միշտ  
Քո իսկ Հիմնած Մայր Աթոռ:**